

Nr 137.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1945 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till avlöningsreglemente för personal vid krigsmakten under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente) jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I propositionen nr 65 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 16 februari 1945, föreslagit riksdagen att

dels godkänna det av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll förordade förslaget till avlöningsreglemente för personal vid krigsmakten under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente) med tillhörande tjänsteförteckning, angivande de särskilda krigslöneklasser, till vilka personal vid krigsmakten enligt krigsavlöningsreglementet hänföres;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i nämnda tjänsteförteckning framdeles vidtaga de jämkningar, som kunna föränlidas av i samma statsrådsprotokoll omförmälda ändrade förhållanden,

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda av departementschefen i merberörda statsrådsprotokoll omförmälda övergående bestämmelser.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *E. Petersson m. fl.* (I: 307) och den andra inom andra kammaren av herr *P. Hj. Fagerholm m. fl.* (II: 483), i vilka hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag till avlöningsreglemente för personal vid krigsmakten under krigstjänstgöring samt att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om förnyad utredning rörande nya krigslönebestämmelser, varvid utredningen bör bedrivas enligt vissa i motionerna anförda riktlinjer.

I fråga om de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionen I: 307.

Allmänna synpunkter.

Den hittillsvarande tillämpningen av krigsavlöningsreglementet har, framhåller departementschefen inledningsvis, givit vid handen, att det nuvarande

krigsavlöningsreglementet behöver förtydligas och kompletteras i vissa hänseenden. Under förstärkt försvarsberedskap och mobilisering har sålunda avlöningsystemet visat sig vara mindre tillfredsställande. Tillämpningen av bestämmelserna har varit förenad med svårigheter i olika hänseenden och givit anledning till anmärkningar på åtskilliga punkter.

De nu antydda förhållandena syntes i icke ringa grad få tillskrivas de omständigheter, under vilka krigsavlöningsreglementet tagits i bruk, samt det successiva ikraftträdandet av skilda föreskrifter i reglementet. Sålunda gjordes tillämpningen av reglementet under första tiden efter försvarsberedskapens intagande beroende av om krigstjänstgöringen fullgjordes vid »såsom neutralitetsvakt organiserat förband», medan man i övrigt rörde sig med begreppen mobilisering och förstärkt försvarsberedskap. Till följd härav blev det nödvändigt att meddela särskilda förtydligande bestämmelser om neutralitetsvaktens omfattning, vilka i sin tur visade sig svårtillämpliga och föranledde oformligheter i avlöningshänseende för personal vid ett och samma förband. Förhållandena ledde efterhand till att krigsavlöningsreglementet gjordes tillämpligt å personalen vid krigsmakten i dess helhet.

Med anledning härav har i olika sammanhang ifrågasatts, om icke krigsavlöningsbestämmelserna borde uppdelas på två särskilda reglementen, det ena avsett att tillämpas under beredskapstjänstgöring och det andra under krig.

Med hänsyn till sålunda vunna erfarenheter av det nuvarande krigsavlöningsreglementet beslöt Kungl. Maj:t den 5 juni 1942 tillkalla särskilda utredningsmän med uppdrag att inom försvarsdepartementet verkställa en allmän översyn av avlöningsbestämmelserna för personal vid försvarsväsendet under beredskaps- och krigstjänstgöring. Utredningsmännen, vilka antogo benämningen 1942 års krigsavlönings-sakkunniga, avgåvo den 13 februari 1943 utlåtande med förslag till krigsavlöningsreglemente jämte följdförfattningar. Förslaget innebar i vissa avseenden långt gående förändringar och omläggningar i förhållande till gällande grunder för krigsavlöningsens bestämmande. Den sakligt sett viktigaste ändringen utgjorde förslaget, att viss personal i försvarsväsendets reserver under krigstjänstgöring skulle avlönas i likhet med värnpliktiga. I denna del röntes förslaget allvarliga gensagor från praktiskt taget samtliga hörda myndigheters och personalsammanslutningars sida. Med hänsyn till de anmärkningar mot förslaget, som yppats under remissbehandlingen, ansåg departementschefen detsamma icke böra läggas till grund för en framställning i ämnet till riksdagen.

Emellertid beslöt Kungl. Maj:t den 12 november 1943, att frågan om revision av krigsavlöningsreglementet skulle inom försvarsdepartementet göras till föremål för fortsatt handläggning genom särskilt tillkallade sakkunniga. Därvid skulle beaktas såväl 1942 års krigsavlönings-sakkunnigas förslag jämte däröver avgivna yttranden som i övrigt vissa på Kungl. Maj:ts prövning beroende framställningar med förslag till ändringar på förevarande område.

I anslutning till förslag av de senast tillkallade utredningsmännen, vilket

förelades riksdagen, beslöts vid 1944 års riksdag vissa delvis betydelsefulla ändringar i gällande krigsavlöningsreglemente.

Den 29 april 1944 ha utredningsmännen avgivit *utlåtande med förslag till avlöningsreglemente för personal vid krigsmakten under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente) jämte förslag till förordning om ändring i vissa delar av krigsfamiljebidragsförordningen den 30 juni 1942 (nr 521)*, och häröver hava, efter remisser, utlåtanden avgivits av vederbörande myndigheter och personalorganisationer.

Härefter ha utredningsmännen den 30 juni 1944, respektive den 31 augusti 1944 avgivit utlåtanden med förslag till dels *kungörelse angående tillämpning av krigsavlöningsreglementet under tid, då riket icke befinner sig i krig*, dels *kungörelse angående tillämpning av krigsavlöningsreglementet under tid, då riket befinner sig i krig*. Jämväl över ifrågavarande kungörelseförslag ha, efter remisser, utlåtanden avgivits av vederbörande myndigheter och personalorganisationer.

En del av de över förslaget till nytt krigsavlöningsreglemente hörda myndigheterna och personalsammanslutningarna hava funnit detsamma giva anledning till sakliga erinringar på vissa punkter. Som allmänt omdöme om förslaget har emellertid från flertalet av de hörda myndigheternas sida uttalats, att förslaget synts innebära en av behovet påkallad översyn av gällande krigsavlöningsbestämmelser, varigenom de brister som vidlåda det nuvarande systemet i huvudsak avhjälpes. Den föreslagna anordningen med ett krigsavlöningsreglemente avsett att tillämpas under såväl beredskap som krig samt särskilda tillämpningskungörelser för beredskap respektive krig har vunnit allmänt gillande från myndigheternas sida.

Vissa av personalsammanslutningarna ha rest invändningar mot tanken på en mera allmän revision av krigsavlöningsbestämmelserna på nuvarande stadium av beredskapen samt ifrågasatt, huruvida icke en mera rationell lösning vore att i första hand vidtaga vissa av utredningen betingade partiella ändringar i gällande bestämmelser och därefter i samråd med de berörda personalorganisationerna ånyo utreda det föreliggande problemet i hela dess vidd.

Departementschefen har, efter att ha tagit del av utredningsmännens förslag till nytt krigsavlöningsreglemente jämte däröver avgivna utlåtanden, funnit sig böra förorda, att detsamma lägges till grund för proposition i ämnet till innevarande års riksdag. Departementschefen har vidare anmält sin avsikt vara att, därest förslaget vinner riksdagens bifall, i sinom tid underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om erforderliga tillämpningsföreskrifter till reglementet på grundval av föreliggande förslag i ämnet.

Spörsmålet om vissa ändringar i krigsfamiljebidragsförordningen upptages av departementschefen i annat sammanhang.

I anslutning till sin sålunda angivna ståndpunkt har departementschefen anfört, bland annat, följande.

Utredningsmännens förslag innebär, att krigsavlöningsbestämmelserna skola uppdelas på *dels* ett krigsavlöningsreglemente, upptagande samtliga de förmåner, som kunna ifrågakomma under krigstjänstgöring, *dels* en tillämp-

ningskungörelse avseende förhållandena under beredskap, *dels* ock en tillämpningskungörelse avseende verkliga krigsförhållanden. Denna indelningsgrund, som rönt allmän anslutning från de hörda myndigheternas sida, finner även jag vara ägnad att skapa önskvärd reda och klarhet ur systematisk synpunkt.

Såsom inledningsvis erinrats, ha efter beslut vid 1944 års riksdag vissa delvis betydelsefulla ändringar vidtagits i gällande krigsavlöningsreglemente, huvudsakligen i vad rör grunderna för avlönande av personal på övergångsstat och reservstat samt från nämnda stater avgången, reserven tillhörande personal ävensom viss personal i krigsmaktens reserver. Dessa ändringsföreskrifter ha med i sak oförändrat innehåll intagits i utredningsmännens förslag. I övrigt innefattar förslaget åtskilliga ändringar av såväl saklig som formell innebörd i förhållande till nu gällande bestämmelser. Vid dessa omläggningar har behörig hänsyn tagits till de erfarenheter, som vunnits under den hittillsvarande tillämpningen av krigsavlöningsreglementet. Likaså ha utredningsmännen i görligaste mån skänkt beaktande åt de synpunkter och erinringar beträffande de nuvarande krigsavlöningsbestämmelserna, som under den gångna beredskapstiden i skilda sammanhang yppat sig.

I anledning av de från vissa personalsammanslutningar framförda erinringarna — vilka delvis ytterligare understrukits i yttrandena över förslagen till tillämpningskungörelser till krigsavlöningsreglementet — vill jag framhålla, att det är av vikt, att nya bestämmelser på förevarande område utformas och fastställas, medan erfarenheterna från beredskapstiden ännu äro levande. Givetvis framstår det även såsom önskvärt, att bestämmelserna bliva enkla och lätta att tillämpa. Ehuru jag för egen del gärna sett, att de bestämmelser, om vilkas godkännande jag i det följande gör hemställan, kunnat ytterligare förenklas, har jag å andra sidan blivit övertygad om att så icke lämpligen kan ske utan att andra intressen trädas för nära. I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna finner jag förslaget kunna i princip förordas. Vissa jämkningar i förslaget ha emellertid befunnits påkallade med hänsyn till under remissbehandlingen framkomna erinringar. Härtill återkommer jag i det följande.

Statskontoret, som i princip förordat bifall till föreliggande förslag, har likväl funnit en svaghet i förslaget vara, att tillämpningen av de uppställda reglerna i ett stort antal fall icke gjorts ovillkorligt bindande utan i Kungl. Maj:ts hand lagts möjlighet att meddela beslut om avvikelser eller att utfärda särskilda föreskrifter. Vad statskontoret sålunda anført synes i och för sig riktigt. En granskning av det föreliggande förslaget giver emellertid vid handen, att de föreslagna bemyndigandena för Kungl. Maj:t i stor utsträckning avse sådana förmåner, beträffande vilka det enligt vederbörliga fredsavlöningsreglementen lagts i Kungl. Maj:ts hand att utfärda erforderliga föreskrifter. Bemyndigandena i övrigt böra ses mot bakgrunden av de extraordinära förhållanden under vilka krigsavlöningsreglementet tillämpas och torde få anses betingade av att i viss mån skiljaktiga bestämmelser avses skola gälla vid å ena sidan beredskap och å andra sidan krig. Erfarenheten under det hittillsvarande beredskapstillståndet har sålunda visat, att det icke är möjligt att i lika hög grad som under rena fredsförhållanden låsa de olika förmånerna vid ett av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställt avlöningsreglemente.

För att giva en föreställning om hur det föreslagna avlöningssystemet avses skola fungera under å ena sidan beredskapstillstånd och å andra sidan verkliga krigsförhållanden, har i en till propositionen fogad bilaga lämnats en sammanställning av huvudinnehållet i de av utredningsmännen framlagda förslagen till tillämpningsföreskrifter till reglementet, jämförda med gällande

bestämmelser i ämnet. Därvid ha jämväl återgivits under remissbehandlingen framkomna mera väsentliga ändringsyrkanden beträffande de föreslagna bestämmelserna.

Viss omläggning av värnpliktigas avlöning.

Enligt 4 § 1 mom. första stycket gällande krigsavlöningsreglemente utgår krigslön till värnpliktiga i form av månadslön och terminslön, dock att för värnpliktiga tillhörande 1—3 krigslöneklasserna krigslönen utgår endast i form av terminslön.

I sitt förslag till krigsavlöningsreglemente m. m. anförde 1942 års krigsavlöningskommitté i fråga om månadslön till värnpliktiga, bland annat, att de kommit till den uppfattningen, att anledning icke föreligger att utbetala någon del av de värnpliktigas krigslön i den ordning, som hittills gällt i fråga om månadslön. Det syntes de sakkunniga föga rationellt, att värnpliktigas löneförmåner i många fall skulle utbetalas av icke mindre än trenne skilda myndigheter, nämligen krigskassaavdelningen, där den värnpliktige vistas, krigskassaavdelningen, där den värnpliktige är hemortsredovisad, och familjebidragsnämnden i hemorten. Övervägande skäl syntes tala för att den värnpliktige genom de militära myndigheternas försorg finge uppbära allenast så stor del av löneförmånerna, som kunde vara behövlig för hans personliga utgifter å tjänstgöringsorten, medan återstoden ställdes till förfogande för familjen i hemorten genom familjebidragsnämnden. Härigenom vunnes, förutom bättre garantier för att erforderliga belopp komme familjen till godo, att allenast en krigskassaavdelning vid varje tillfälle belastades med löneutbetalningsbestyr för en och samma värnpliktig. Då den del av krigslönen, som i enlighet härmed skulle utbetalas av familjebidragsnämnden, alltså borde utgå utan behovsprövning, syntes det naturligt, att denna del inräknades i hemortslönen. Visserligen komme familjebidragsnämndernas arbete att härigenom i någon mån kompliceras med hänsyn till att en sådan anordning medförde, att hemortslönen måste graderas för olika tjänstegrader. Någon mera betydande ökning av familjebidragsnämndernas arbetsbörda syntes graderingen av hemortslönen emellertid knappast kunna medföra.

Samtliga över förslaget hörda myndigheter förklarade sig antingen tillstyrka förslaget i denna del eller lämna detsamma utan erinran.

De för den fortsatta utredningen tillkallade utredningsmännen hava framlagt samma förslag som 1942 års krigsavlöningskommitté i fråga om de värnpliktigas avlöning, och jämväl nu har förslaget tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Departementschefen har i detta ämne för egen del anfört följande.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har den av 1942 års krigsavlöningskommitté framförda tanken på en omläggning av sättet för utbetalande av de värnpliktigas avlöningsförmåner under krigstjänstgöring vunnit anslutning från de hörda myndigheternas sida. När nu utredningsmännen upptagit detta förslag finnes från min sida så mycket mindre anled-

ning till principiell erinran mot ett genomförande av detsamma som statens arbetsmarknadskommission vidhållit sin tidigare intagna ståndpunkt i denna fråga och således anser det vara möjligt att pålägga familjebidragsnämnderna bestyret med utbetalande av den del av de värnpliktigas avlöning, som för närvarande utgår i form av månadslön.

Emellertid torde svårigheter föreligga att fullt konsekvent genomföra principen med ett inarbetande i hemortslönen av månadslönen för de värnpliktiga. Jag syftar härvid på de under flygtjänstgöring utgående särskilda förmånerna av flygtillägg, mekanikertillägg och elevtillägg. Såsom i det följande närmare beröres, har jag icke ansett mig kunna biträda ett av utredningsmännen framlagt förslag därom, att i terminslönen för flygtjänstgörande värnpliktiga skulle inräknas nämnda förmåner. Att belasta familjebidragsnämnderna med utbetalningen av flygtillägg, mekanikertillägg och elevtillägg till värnpliktiga torde å andra sidan ställa sig komplicerat med hänsyn till att åtnjutandet av dessa förmåner är avhängigt av under månaden fullgjord flygtjänstgöring och att kontrollen härvidlag skulle förutsätta en vidlyftig kontinuerlig rapportgivning från de militära myndigheterna till familjebidragsnämnderna, vilket ur olika synpunkter bör undvikas. Såsom vid behandlingen av 4 § 1 mom. nedan beröres, förordar jag därför, att ifrågavarande förmåner alltjämt skola utgå i form av månadslön.

Specialmotivering.

I överensstämmelse med utredningsmännens förslag har åt reglementet givits en *uppställning*, som delvis avviker från det nuvarande reglementets utformning. Härvid har eftersträfvats en ökad anpassning till den systematik, som kommit till användning i vederbörliga fredsavlöningsreglementen. Reglementsförslaget har uppdelats på fyra avdelningar: allmänna bestämmelser, krigslön, särskilda ersättningar och tillämpningsföreskrifter. Med denna indelningsgrund har åsyftats att göra avlöningsreglerna överskådligare och därmed mera lättillämpliga än vad fallet är i gällande krigsavlöningsreglemente.

Departementschefen har härefter under förevarande rubrik till statsrådsprotokollet lämnat en utförlig redogörelse för *inhållet i avlöningsföreskrifterna* i det förordade förslaget till nytt krigsavlöningsreglemente och därvid särskilt angivit de ändringar i förhållande till nu gällande bestämmelser, som förslaget innebär, och skälen för ifrågavarande ändringar.

Utskottet får här hänvisa till nämnda redogörelse, som finnes intagen å s. 28—86 i propositionen.

I fråga om reglementets *ikraftträdande* har departementschefen anfört följande.

Det föreliggande reglementsförslaget föreslås träda i kraft den 1 juli 1945. Samtliga i reglementsförslaget intagna bestämmelser böra gälla från och med dagen för ikraftträdandet, från vilken tidpunkt krigsavlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 278) bör upphöra att gälla. I fråga om löneklassplacering efter reglementets ikraftträdande bör så anses, som om reglementets bestämmelser ägt tillämpning även före den 1 juli 1945.

Såsom av förslaget till tjänsteförteckning framgår, skall såsom villkor för att meniga värnpliktiga, födda 1920 eller senare, må hänföras till 2:a krigslöne-

klassen gälla, att värnpliktiga i allmänhet fullgjort 390 och vapenfria värnpliktiga 520 dagars värnpliktstjänstgöring. Motsvarande tjänstgöringstid för erhållande av terminslön enligt 2:a krigslöneklassen, högre tariffen, utgör enligt gällande krigsavlöningsbestämmelser för värnpliktiga i allmänhet 360 och för vapenfria värnpliktiga 480 dagar. Vid reglementets ikraftträdande skulle sålunda den, som då fullgjort 360 respektive 480 dagars tjänstgöring och kommit i åtnjutande av terminslön enligt 2:a krigslöneklassen, högre tariffen, men ännu icke fullgjort 390 respektive 520 dagars tjänstgöring, komma att vidkännas löneminskning. Till förhindrande härav föreslår jag i likhet med utredningsmännen, att menig värnpliktig, som vid reglementets ikraftträdande uppbär eller uppburit terminslön enligt 2:a krigslöneklassen, högre tariffen, skall hänföras till 2:a krigslöneklassen. Denna övergångsbestämmelse bör dock gälla endast under nu rådande förstärkt försvarsberedskap samt vid krigstillstånd, som i anslutning härtill må komma att inträda.

Chefen för marinen har framhållit, att fast anställd 3. klass sjöman; som enligt gällande bestämmelser hänförs till 2:a krigslöneklassen, för närvarande äger under sjötjänstgöring med rörlig förläggning åtnjuta terminslön med 1 krona 50 öre för dag. De föreslagna bestämmelserna innebära sålunda för denna personal en viss löneminskning under ifrågavarande tjänstgöring. Till förhindrande härav, såvitt rör den nuvarande personalen, föreslår nämnde chef, att de 3. klass sjömän, som före reglementets ikraftträdande uppflyttats till 2:a krigslöneklassen, fortfarande skola hänföras till denna krigslöneklass. Jag finner mig böra biträda vad chefen för marinen sålunda föreslagit, i vad avser nu rådande beredskapstillstånd samt krigstillstånd, som i anslutning härtill må komma att inträda.

De i 2 § 7 mom. kungörelsen 1940: 985, sådant nämnda författningsrum lyder enligt kungörelsen 1944: 448, intagna övergångsbestämmelserna beträffande förutvarande landstormsofficerare och förutvarande medlemmar av frivilliga automobilkåren böra — utsträckta att avse jämväl personal vid sjövärnsskåren och svenska röda korset — gälla även för tid efter ikraftträdandet av det nya reglementet. Det torde böra få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser härom ävensom de övergående bestämmelser i övrigt, som kunna visa sig erforderliga.

I gällande *tjänsteförteckning* till krigsavlöningsreglementet äro upptagna — förutom samtliga militära tjänstegrader — även icke militära befattningar. Dessa befattningar ha i ett stort antal fall upptagits i alternativa krigslöneklasser och försetts med asterisk. Under anmärkning till tjänsteförteckningen har angivits, dels att asterisk framför en befattning innebär, att denna, om befattningshavarens tjänsteställning därtill föranleder, skall hänföras till annan krigslöneklass, dels ock att i tjänsteförteckningen ej särskilt nämnd befattning skall hänföras till den krigslöneklass, som motsvarar hans tjänsteställning.

Införandet av en och samma befattning i flera krigslöneklasser är emellertid, framhålla utredningsmännen, ägnat att göra tjänsteförteckningen mindre överskådlig. Systematiskt sett vore det å andra sidan icke lämpligt att, såsom för närvarande är fallet, vissa befattningar för icke militär personal redovisades i tjänsteförteckningen under det att för andra, ej särskilt nämnda befattningar endast föreskreves, att vederbörande skulle hänföras till den krigslöneklass, som motsvarar hans tjänsteställning. Enklast och mest prak-

tiskt har synts utredningsmännen vara, att i tjänsteförteckningen endast upptagas samtliga militära tjänstegrader — inom 15:e och 16:e krigslöneklasserna tillika befattningen — och att i anmärkning till tjänsteförteckningen föreskrives, att den, som innehar tjänsteställning motsvarande viss militär tjänstegrad, hänföres till samma krigslöneklass som innehavaren av tjänstegraden. En på dylikt sätt förenklad tjänsteförteckning har icke ansetts behöva uppdelas på skilda kolumner för armén, marinen och flygvapnet.

Enligt gällande krigsavlöningsbestämmelser hänföres menig till 1:a krigslöneklassen, intill dess vederbörande fullgjort sammanlagt 100 dagars tjänstgöring, och därefter till 2:a krigslöneklassen. Enär beloppen i 1:a och 2:a krigslöneklasserna, lägre tariffen, sammanfalla, innebär uppflyttningen till 2:a krigslöneklassen för värnpliktig icke någon ändring i fråga om terminslön för tid, varunder han uppbär sådan lön enligt nämnda tariff. För erhållande av terminslön enligt den högre tariffen skall värnpliktig tillhörande yngre åldersklass¹ än åldersklass 1939 ha fullgjort sammanlagt 360 dagars tjänstgöring. Jämlikt 17 § av föreliggande reglementsförslag skall den högre terminslönetariffen regelmässigt tillämpas å värnpliktiga. Enligt denna regel skulle således, därest nuvarande bestämmelse i fråga om tidpunkten för menigs hänförande till 2:a krigslöneklassen bibehölles, terminslönen komme att utgå med 1 krona 50 öre för dag redan efter 100 dagars tjänstgöring. Utredningsmännen framhålla, att anledning saknas att i förevarande avseende frångå den nuvarande principen, enligt vilken menig värnpliktig för erhållande av terminslön med 1 krona 50 öre för dag skall ha fullgjort tjänstgöring motsvarande minst den för armén och kustartilleriet enligt värnpliktslagen föreskrivna första tjänstgöringen. Tidpunkten för menig värnplikts hänförande till 2:a krigslöneklassen bör således enligt utredningsmännens mening framflyttas, och härom hava de framlagt ett utförligt i statsrådsprotokollet återgivet förslag (s. 89—91) av huvudinnehåll, att menig värnpliktig, född 1920 eller senare, skall uppflyttas till 2:a krigslöneklassen efter det han fullgjort värnpliktstjänstgöring om 390 dagar och att samtliga värnpliktiga födda före år 1920 skola hänföras till 2:a krigslöneklassen.

Departementschefen har i fråga om förslaget till tjänsteförteckning anfört, bland annat, följande.

Utredningsmännens förslag, att i tjänsteförteckningen skulle redovisas allenast militär personal och att i anmärkning till tjänsteförteckningen skulle föreskrivas, att den som innehar tjänsteställning motsvarande viss militär tjänstegrad skulle hänföras till samma krigslöneklass som innehavaren av den militära tjänstegraden, finner jag ändamålsenligt. I syfte att i krigsavlöningsreglementet erhålla samma terminologi som i ett blivande nytt tjänstreglemente för försvarsväsendet har dock ordet tjänsteställning utbyts mot ordet tjänsteklass.

Vad utredningsmännen föreslagit i fråga om menigs hänförande till viss krigslöneklass anser jag mig böra tillstyrka. I tydlighetens intresse har jag emellertid ansett mig böra under anmärkning till tjänsteförteckningen även intaga föreskrift därom, att med värnpliktstjänstgöring skall likställas av värnpliktig såsom medlem av frivillig försvarsorganisation fullgjord tjänst-

¹ Begreppet åldersklass har numera ersatt begreppen årsklass (årsgrupp).

göring vid försvarsväsendet. I anledning av därom av chefen för marinen framställt förslag förordar jag, att i 3:e krigslöneklassen upptages »2. klass kustartillerist». Till utredningsmännens förslag att hänföra överfurir och högbåtsman till 6:e krigslöneklassen giver jag min anslutning.

Enligt kungörelsen 1942:527 erhåller värnpliktig flaggkorpral penningbidrag med samma belopp som sergeant eller med 3 kronor för dag. I konsekvens härmed anser jag mig böra föreslå, att flaggkorpral, vilken enligt gällande bestämmelser tillhör 6:e krigslöneklassen, hänföres till 7:e krigslöneklassen. Till sistnämnda krigslöneklass böra även hänföras kvarvarande underofficerare av 3. graden.

I propositionen 1939:246 med förslag till krigsavlöningsreglemente m. m. förordade departementschefen, att bemyndigande skulle lämnas Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen godkänt tjänsteförteckningen, däri vidtaga de jämförelser, som kunde föranledas av ändrade organisatoriska förhållanden. Här emot hade riksdagen icke något att erinra. Motsvarande bemyndigande, utvidgat till att avse även beställningarnas benämningar, har synts departementschefen böra inhämtas med avseende å nu föreliggande förslag till tjänsteförteckning.

Ekonomiska konsekvenser av förslagets genomförande.

Departementschefen har framhållit, att det med hänsyn till de olika faktorer, vilka inverka på avlöningskostnaderna för personal, å vilken krigsavlöningsreglementet är tillämpligt, icke är möjligt att siffermässigt uppskatta de kostnader, som kunna föranledas av ett genomförande av de föreslagna ändringarna i gällande bestämmelser. Departementschefen har därför måst inskränka sig till att angiva, vilka av de föreslagna bestämmelserna, som kunna verka i kostnadsökande, respektive kostnadsbesparande riktning. På de punkter, där förslaget innefattar bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa förmåner, har vederbörlig hänsyn tagits till de såsom motivering härutinnan anförda synpunkterna.

Utskottet.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till nytt krigsavlöningsreglemente har utarbetats, sedan erfarenheterna under den hittillsvarande beredskapstiden rörande tillämpningen av 1939 års krigsavlöningsreglemente ådagalagt behov av en allmän översyn av reglementets bestämmelser. Redan år 1942 tillkallades särskilda utredningsmän för verkställande av ifrågavarande översyn, men av dessa framlagt förslag till nytt krigsavlöningsreglemente befanns efter remissbehandling icke böra läggas till grund för framställning i ämnet till riksdagen. Därefter har frågan om revision av krigsavlöningsreglementet varit föremål för fortsatt handläggning inom försvarsdepartementet genom särskilt tillkallade sakkunniga. Dessa sakkunniga ha framlagt förslag av innebörd, att krigsavlöningsbestämmelserna skola uppdelas på dels ett krigsavlöningsreglemente, upptagande samtliga förmåner som kunna ifrågakomma under krigstjänstgöring, dels en tillämpningskungörelse avseende förhållandena under beredskap, dels ock en tillämpningskungörelse avseende verkliga krigsförhållanden.

landen. Denna indelningsgrund har rönt allmän anslutning av hörda myndigheter. Departementschefen har också funnit den föreslagna indelningsgrunden lämplig. De sakkunnigas förslag ha jämväl i övrigt synts departementschefen ägnade att läggas till grund för nya krigsavlöningsbestämmelser. Då det ansetts vara av vikt, att de nya bestämmelserna i ämnet utformas och fastställas, medan erfarenheterna från beredskapstiden ännu äro levande, har departementschefen ansett sig böra förorda, att nya krigsavlöningsbestämmelser nu meddelas i anslutning till de sakkunnigas förslag.

I det av Kungl. Maj:t i nu förevarande proposition framlagda förslaget till krigsavlöningsreglemente ha, på sätt sakkunniga föreslagit, intagits de grundläggande avlöningsbestämmelserna för krigstjänstgöring, medan erforderliga ytterligare bestämmelser förutsatts skola meddelas av Kungl. Maj:t genom två särskilda tillämpningskungörelser, avseende, den ena förhållandena under beredskap och den andra verkliga krigsförhållanden. De bestämmelser, som skola meddelas av Kungl. Maj:t genom tillämpningskungörelser, avse i stor utsträckning sådana förmåner, beträffande vilka det enligt vederbörliga fredsavlöningsreglementen lagts i Kungl. Maj:ts hand att utfärda erforderliga föreskrifter. Förslaget till krigsavlöningsreglemente innefattar åtskilliga ändringar av såväl saklig som formell innebörd i förhållande till nu gällande bestämmelser. Ändringarna äro i huvudsak föranledda av de erfarenheter, som vunnits under tillämpningen av nuvarande krigsavlöningsreglemente.

I de likalydande motionerna I: 307 och II: 483 har beträffande det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till nytt krigsavlöningsreglemente framhållits, att detsamma knappast kan sägas fylla de krav på lättfattlighet och enkelhet, som med hänsyn till förhållandena under krig äro starkt påkallade. Vidare har i motionerna framhållits, att förslaget mött starka invändningar från vissa personalsammanslutningars sida i samband med att de avgivit yttranden över de sakkunnigas förslag. Med hänsyn härtill och då förslaget icke tillkommit efter förhandlingar med personalorganisationerna har yrkats, att riksdagen måtte avslå det framlagda förslaget till nytt krigsavlöningsreglemente och hemställa om ny utredning i ämnet, vid vilken utredning personalen på sedvanligt sätt bör beredas tillfälle att medverka för att såvitt möjligt ett förhandlingsresultat skall kunna uppnås.

Med anledning av de i motionerna framställda erinringarna mot sättet för utarbetande av de föreliggande förslagen till krigsavlöningsbestämmelser, nämligen att personalorganisationerna icke skulle ha beretts tillfälle att förhandla om desamma, innan förslaget till krigsavlöningsreglemente förelagts riksdagen, vill utskottet framhålla, att bestämmelserna i gällande kungörelse angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän (SFS 1937: 292) icke kunna anses hava blivit åsidosatta. Enligt nämnda kungörelse skall nämligen förhandling äga rum i skriftlig eller muntlig form, och vederbörliga personalorganisationer ha beretts tillfälle att skriftligen yttra sig över de sakkunnigas olika förslag till krigsavlöningsbestämmelser. Därvid ha personalorganisationerna icke, enligt vad utskottet inhämtat, gjort framställning om muntliga förhandlingar. Personalorganisationernas erinringar mot de av de sakkun-

niga föreslagna krigsavlöningsbestämmelserna gälla för övrigt mindre det egentliga krigsavlöningsreglementet än de sakkunnigas förslag till de tillämpningskungörelser, vilka förutsatts skola utfärdas av Kungl. Maj:t sedan krigsavlöningsreglementet fastställts. Därest muntliga förhandlingar av vederbörliga personalorganisationer finnas vara påkallade rörande förslagen till nämnda kungörelser, torde möjligheter alltjämt föreligga för dem att göra framställning härom. Vid bifall till vad utskottet nedan föreslår i fråga om det nya krigsavlöningsreglementets ikraftträdande kommer ökad tid att stå till förfogande för eventuella muntliga förhandlingar om ifrågavarande kungörelsers innehåll.

Vad angår motionärernas uttalande om att krigsavlöningsbestämmelserna borde göras mera lättfattliga och enkla än i föreliggande förslag till krigsavlöningsreglemente, finner utskottet, i likhet med departementschefen, detta vara i och för sig önskvärt. Av skäl som departementschefen anfört torde detta önskemål dock icke kunna helt tillgodoses.

Av vad utskottet sålunda anfört följer, att utskottet icke finner tillräckliga skäl vara för handen att, såsom i motionerna yrkats, föreslå riksdagen att avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition och hemställa om ytterligare utredning i fråga om krigsavlöningsbestämmelserna. Utskottet avstyrker alltså motionerna och finner i likhet med departementschefen, att nya krigsavlöningsbestämmelser nu böra utformas och fastställas. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot att bestämmelserna därvid uppdelas på ett krigsavlöningsreglemente och två särskilda tillämpningskungörelser, avsedda för beredskapsförhållanden respektive krigsförhållanden.

Det av departementschefen förordade förslaget rörande omläggning av de värnpliktigas avlöning, innebärande att den nuvarande i vissa värnpliktigas krigsavlöning ingående månadslönen avskaffas och i stället ersättes med en i den enligt krigsfamiljebidragsförordningen utgående hemortslönen ingående befälslön, tillstyrkes av utskottet. Av i det följande anförda skäl finner utskottet det dock böra tills vidare anstå med genomförandet av ifrågavarande omläggning av de värnpliktigas avlöning.

Vidkommande de olika i förslaget till krigsavlöningsreglemente intagna föreskrifterna har utskottet funnit desamma, i den mån de innebära ändringar i förhållande till vad som nu gäller, vara tillfredsställande motiverade. Utskottet har därför funnit sig böra tillstyrka riksdagen att godkänna det av departementschefen förordade förslaget till avlöningsreglemente för personal vid krigsmakten under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente).

I fråga om reglementets ikraftträdande innebär Kungl. Maj:ts förslag, att detsamma skall träda i kraft den 1 juli 1945. Även om detta kunde anses lämpligt vid den tidpunkt, då propositionen i ärendet förelades riksdagen, finner utskottet likväl vad som därefter inträffat utgöra skäl för att ikraftträdandet av det nya reglementet uppskjutes. Detta gäller särskilt omläggningen av de värnpliktigas avlöning, vilken omläggning skulle medföra en avsevärd extra arbetsbelastning och därmed också betydande kostnader för de kommunala familjebidragsnämnderna men också för truppregistreringsmyn-

digheterna. På detta område synas med anledning härav de nuvarande bestämmelserna alltjämt böra vara gällande, så länge nuvarande beredskapstillstånd varar. Då det jämväl i övrigt synes mindre lämpligt att nu, då tidpunkten för försvarsberedskapens avveckling snart synes vara inne, börja tillämpa nya krigsavlöningsbestämmelser, vill utskottet föreslå, att ikraftträdandet av det nya reglementet uppskjutes till tidpunkt efter den 1 juli 1945, som Kungl. Maj:t med beaktande av ovan anförda synpunkter finner lämplig.

De föreslagna övergångsbestämmelserna synas utskottet lämpliga. Utskottet finner sig jämväl böra tillstyrka den föreslagna omläggningen av tjänsteförteckningen till reglementet och har intet att erinra mot att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen godkänt tjänsteförteckningen, däri vidtaga de jämkningar, som kunna föränledas av ändrade organisatoriska förhållanden och av ändringar i tjänstebenämningar.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 307 och II: 483,

a) godkänna det av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 16 februari 1945 förordade förslaget till avlöningsreglemente för personal vid krigsmakten under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente) med tillhörande tjänsteförteckning, angivande de särskilda krigslönklasser, till vilka personal vid krigsmakten enligt krigsavlöningsreglementet hänföres, dock med den ändringen, att reglementets ikraftträdande skall anstå till tidpunkt efter den 1 juli 1945, som av Kungl. Maj:t bestämmes;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att i nämnda tjänsteförteckning framdeles vidtaga de jämkningar, som kunna föränledas av i nämnda statsrådsprotokoll omförmälda ändrade förhållanden;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda i samma statsrådsprotokoll omförmälda övergående bestämmelser.

Stockholm den 17 maj 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 138.
